

Atrakcyjność polskich parków narodowych w oczach mieszkańców Poznania

Attractiveness of the polish national parks among the citizens of the city of Poznan

Olga Adach¹, Jolanta Adach^{2,3}

¹Akademia Wychowania Fizycznego
ul. Królowej Jadwigi 27/39, 61-671 Poznań

²Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej
ul. Estkowskiego 13, 66-400 Gorzów Wlkp.

³Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
ul. Armii Krajowej 51, 66-100 Sulechów

Abstract. Touristic attractiveness is a combination of features and touristic funds of a specific area that attract tourists. The attractiveness of a particular space or region is a combination of its natural conditions, social and culture conditions, and the viewers' individual perception and evaluation of the space or region. Each of the polish national parks has a different level of touristic attractiveness not only due to different kinds of protected landscape, but also to a level of development of tourist infrastructure. The purpose of this research was to evaluate their attractiveness among young citizens of the city of Poznan. A survey based on an anonymous questionnaire with half-open and closes questions has been applied. On the basis of the completed data, certain conclusions were made. A correlation between the parks considered as the most attractive and most visited was noticed, as well as between the level of attractiveness and the type of protected landscape. Features that had the greatest influence on the attractiveness of each park were the number of sightseeing tourist paths and the outstandingness of areas under protection. Young citizens of Poznan consider Tatrzański National Park as the most attractive among all of polish parks.

Słowa kluczowe: park narodowy, atrakcyjność turystyczna, obszary chronione, poznaniacy

Key words: national park, touristic attractiveness, protected areas, Poznan citizens

Wprowadzenie

Parki narodowe stanowią nieco ponad 1% powierzchni Polski (Kaprowski 2004). Obejmują obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na których ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe (Dz. U. nr 92, poz. 880). Podstawowym ich zadaniem jest zachowanie w niezmiennym stanie najcenniejszych obszarów kraju (Fabijański 2004). Obecnie na obszarze naszego kraju funkcjonują 23 parki, przy czym planowane jest utworzenie dalszych (Mazurskiego, Jurajskiego, Turnickiego). Każdy z nich jest miejscem wypoczynku dla tysięcy turystów – zarówno tych z Polski, jak i z zagranicy. Ich liczba waha się od ok. 3 tysięcy (Narwiański PN) do ok. 3 milionów (Karkonoski PN, Tatrzański PN) odwiedzających w ciągu roku (Fabijański 2004). Jednym

z czynników mających największy wpływ na tak duże zróżnicowanie tego zjawiska jest atrakcyjność turystyczna tych obszarów.

Pod pojęciem atrakcyjności turystycznej rozumiemy zespół cech i walorów turystycznych określonej przestrzeni przyciągający turystów (Nowakowski 2001). Oprócz walorów uwzględnia się więc takie czynniki jak zagospodarowanie oraz dostępność komunikacyjna (Kaczmarek, Stasiak et al. 2002). Ocena atrakcyjności danego obiektu czy obszaru zależy od przyjętych kryteriów oraz odczuć osoby (lub grupy osób) jej dokonującej, toteż zawsze pozostaje subiektywna. O tym, czy dany fragment przestrzeni jest atrakcyjny turystycznie, decydują zarówno istniejące w jego obrębie warunki przyrodnicze lub społeczno-kulturowe, jak i ich subiektywny odbiór i ocena przez uczestników ruchu turystycznego (Kurek 2008). Polskie parki narodowe cechuje duże zróżnicowanie pod względem atrakcyjności nie tylko ze względu na unikalność chronionego krajobrazu, ale także na stopień ich zagospodarowania turystycznego. Wpływa to na ich popularność wśród turystów.

Cel pracy

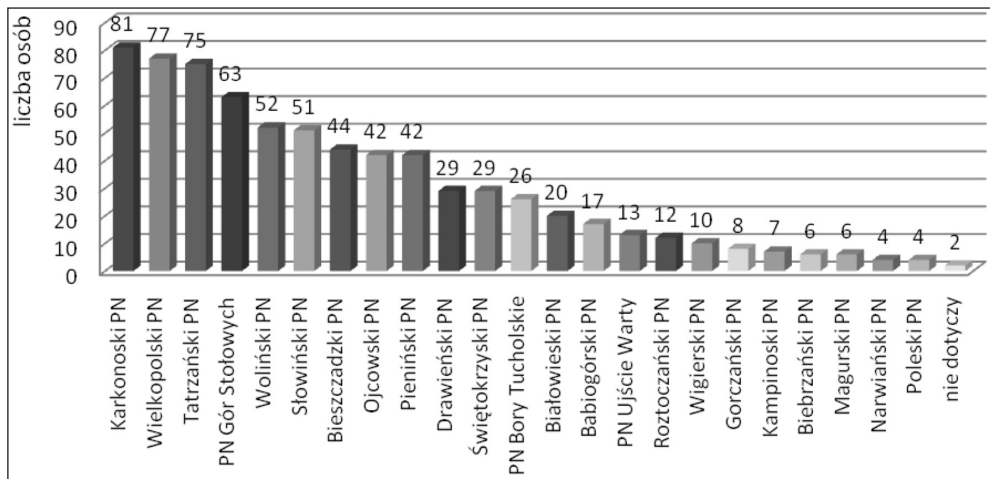
Przeprowadzone badania miały na celu ocenę atrakcyjności polskich parków narodowych w oczach mieszkańców Poznania. Na podstawie uzyskanych danych określono również czynniki mające na nią bezpośredni wpływ oraz rodzaj ich oddziaływania. Podjęto także próbę określenia zależności między parkami odwiedzanymi w przeszłości a tymi uważanymi za najatrakcyjniejsze. Dodatkowo określono częstotliwość odwiedzania przez ankietowanych poznaniaków polskich parków narodowych oraz preferencje w obrębie tej aktywności.

Materiał i metoda

Badania przeprowadzono w okresie od listopada do grudnia 2009 roku, wśród przypadkowo wybranych przechodniów, dorosłych młodych mieszkańców dzielnicy Łazarz w Poznaniu, w wieku od 18 do 35 lat (średnia ogółu ankietowanych 25 lat). Wśród badanych znalazło się 71 kobiet i 39 mężczyzn. Dominowały osoby z wyższym oraz średnim wykształceniem (odpowiednio 63 i 32 osoby). W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, z zastosowaniem techniki ankietowania za pomocą anonimowej ankiety zawierającej pytania zamknięte i półotwarte.

Wyniki i omówienie

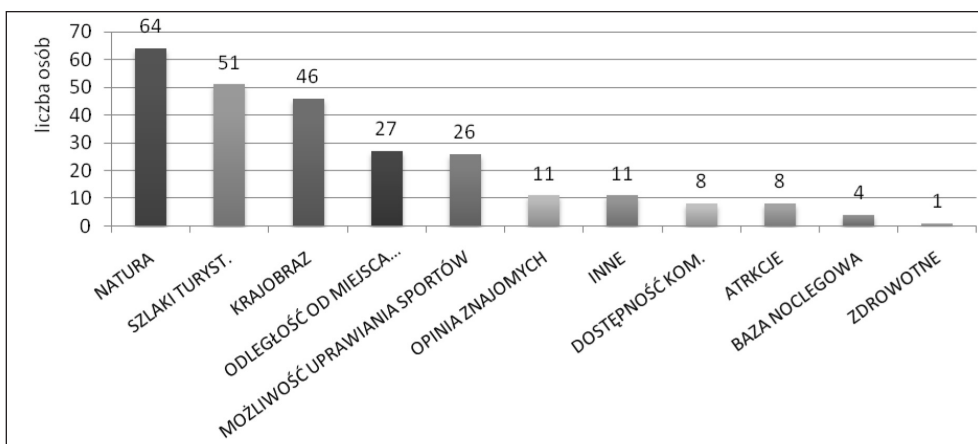
Badane osoby zapytano, w których z 23 polskich parków narodowych mieli okazję dotychczas być (ryc. 1).

Ryc. 1. Liczba ankietowanych, którzy odwiedzili poszczególne parki narodowe, PN - park narodowy.

Fig. 1. The number of respondents, that visited each of the national park, PN – National Park.

Na tle innych wyróżniają się trzy z nich: Karkonoski, w którym było prawie $\frac{3}{4}$ ankietowanych, Wielkopolski oraz Tatrzański (70% i 68%). Ponad połowa badanych wskazała także PN Gór Stołowych.

Ryc. 2. Czynniki mające według badanych największy wpływ na wybór parku narodowego jako celu podróży (możliwość wyboru max 3 odpowiedzi), natura – możliwość wypoczynku na łonie natury, szlaki turyst. – duża liczba ciekawych szlaków turystycznych, krajobraz – piękno chronionego krajobrazu, odległość od miejsca... – odległość od miejsca zamieszkania, dostępność kom. – dobra dostępność komunikacyjna, atrakcje – dodatkowe atrakcje dla turystów, baza noclegowa – dobrze rozwinięta baza noclegowa.

Fig. 2. Features of the greatest influence on a choice of a national park as a trip destination (max 3 answers), natura – nature, szlaki turyst.- touristic paths, piękno chronionego krajobraz – beauty of protected landscape, odległość od miejsca zamieszkania – ... from home, dostępność komunikacyjna – ..., atrakcje – special touristic attractions, baza noclegowa – good accommodation infrastructure, opinia znajomych – family and friends opinion, możliwość uprawiania sportów – conditions for playing sport, zdrowotne – health reasons.

Odpowiada to szacunkom, według których podstawowym motywem ponad 50% wyjazdów turystyczno-rekreacyjnych na świecie jest poznawanie i odkrywanie przyrody (Krzymowska-Kostrowicka 1997). Natomiast na kolejnych miejscach znalazły się szlaki turystyczne, unikalność chronionego krajobrazu, odległość od miejsca zamieszkania oraz możliwość uprawiania sportów na terenie parku (ryc. 2). Karkonoski PN posiada wszystkie wyżej wymienione cechy, nie dziwi więc jego wysoka pozycja. Największym atutem Wielkopolskiego PN jest jego położenie w bardzo bliskiej odległości od Poznania co sprawia, że pomimo „mniej unikalnego” krajobrazu przyciąga on tak dużą ilość poznaniaków. Badania wskazują, że stanowią oni blisko 80% odwiedzających jego obszar (Matuszewska 2003). Aby znaleźć się w Tatrzańskim PN trzeba co prawda przebyć ponad 500 km, ale zarówno ilość szlaków turystycznych, piękno i wyjątkowość chronionego krajobrazu a także popularność Zakopanego są wystarczająco dużym magnesem przyciągającym osoby z całej Polski. Najrzadziej odwiedzanymi parkami okazały się: Poleski, Narwiański, Magurski oraz Biebrzański.

Atrakcyjność turystyczna danego obszaru bądź obiektu jest cechą subiektywną, zależącą od wielu czynników, które każdy człowiek szereguje według własnych upodobań. Poproszono więc ankietowanych o ocenę czynników mogących na nią wpływać. Należało przy każdym z nich określić, czy wpływa on dodatnio, neutralnie lub ujemnie na atrakcyjność parku narodowego (tab. 1).

Wśród dwunastu zaproponowanych czynników najkorzystniejszym okazało się istnienie w parku dużej ilości ciekawych szlaków turystycznych. Co warto uwagi, cecha ta (zależna od człowieka i możliwa do zmiany) jest wyżej oceniana niż wyjątkowość chronionego obszaru i piękno krajobrazu (85%), które jest cechą nabytą. Podobnie jest z dwoma kolejnymi czynnikami, które zostały uznane za wpływające dodatnio, czyli obecnością zabytków architektury na obszarze chronionym oraz jego walorami uzdrowiskowymi (uznało je za pozytywne odpowiednio 75% i 71% badanych). Na dalszych pozycjach (po uwzględnieniu zarówno wpływu pozytywnego jak i negatywnego) odnajdujemy dobrą dostępność komunikacyjną, dobrze rozwiniętą bazę noclegową i gastronomiczną, infrastrukturę sportową – narciarską, wspinaczkową, żeglarską, rowerową itp.

oraz udogodnienia dla turystów. Powyższe czynniki różnią się co prawda wielkością wywieranego pozytywnego wpływu na atrakcyjność parku, łączy je natomiast mały wpływ ujemny.

Tabela 1. Ocena wpływu wybranych czynników na atrakcyjność parków narodowych według ankietowanych osób.
Table 1. Features influence evaluation on the attractiveness of polish national parks due to respondents.

CZYNNIK	WPLYW NA ATRAKCYJNOŚĆ P.N.		
	DODATNI	OBOJĘTNY	UJEMNY
	% ogółu badanych		
SZLAKI TURYSTYCZNE	91%	7%	2%
WYJĄTKOWOŚĆ CHRONIONEGO OBSZARU	85%	14%	2%
ZABYTKI	75%	24%	2%
WALORY UZDROWISKOWE	71%	28%	1%
DOBRA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	72%	25%	4%
BAZA NOCLEGOWA I GASTRONOMICZNA	70%	25%	5%
INFRASTRUKTURA SPORTOWA	62%	32%	6%
UDOGODNIENIA DLA TURYSTÓW	60%	34%	6%
BLISOŚĆ MIEJSCOWOŚCI WYPOCZYNKOWEJ	39%	36%	25%
BLISKOŚĆ DUŻEGO MIASTA	18%	45%	36%
OPŁATY ZA WSTĘP	5%	46%	48%
DUŻA LICZBA TURYSTÓW	6%	16%	77%

Objaśnienie skrótów: szlaki turystyczne – duża ilość ciekawych szlaków turystycznych, wyjątkowość terenu – wyjątkowość chronionego terenu, uzdrowisko – miejscowości uzdrowiskowe, dostępność kom. – dobra dostępność komunikacyjna, baza nocleg. i gastr. – dobrze rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, infrastr. sportowa – infrastruktura sportowa, udogodnienia – udogodnienia dla turystów, miejscowość wypocz. – położenie w pobliżu miejscowości wypoczynkowej, duże miasta – położenie w pobliżu dużych miast, opłaty – opłaty za wstęp.

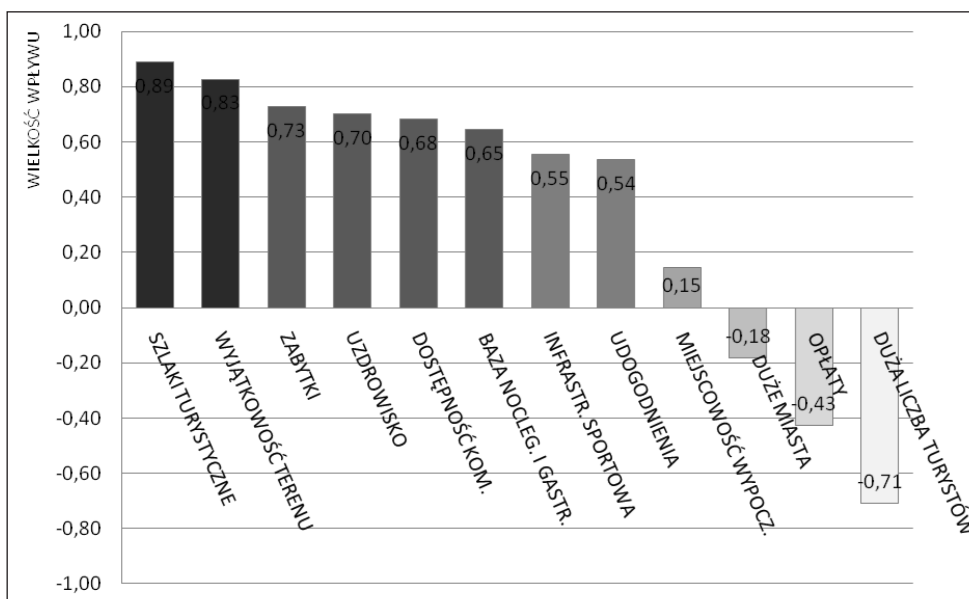
Explanation of abbreviations: czynnik – feature, wpływ na atrakcyjność p.n. – influence on attractiveness of national park, dodatni – positive, obojętny – neutral, ujemny – negative, szlaki turystyczne – touristic paths, wyjątkowość terenu – exceptiones of protecte area, uzdrowisko – spa, dostępność kom. – good .... infrastructure, baza nocleg. i gastr. – developed ...., infrastr. sportowa – sport infrastructure, udogodnienia – udogodnienia for tourists, miejscowość wypocz. – bliskość, duże miasta – bliskość to big cities, opłaty – entrance fee.

Według ankietowanych zdecydowanie najbardziej negatywny wpływ na atrakcyjność terenów chronionych ma duża liczba turystów (77%). Do czynników obniżających atrakcyjność parków respondenci zaklasyfikowali również bliskie sąsiedztwo dużego miasta oraz pobieranie opłat za wstęp – ma ono miejsce we wszystkich parkach narodowych, dlatego nie można powiedzieć, że obniża on atrakcyjność tylko niektórych z nich. Wydaje się również, że niechęć do opłat nie tyle wynika ze złej sytuacji finansowej objętych badaniem poznaniaków ale z niewiedzy dotyczącej mechanizmów i kosztów funkcjonowania tych obszarów.

Na podstawie powyższych danych otrzymano wielkość wpływu poszczególnych czynników na atrakcyjność parków narodowych w skali od -1 do 1 (ryc. 3), gdzie -1 to wpływ maksymalnie negatywny, 0 – neutralny, natomiast 1 – maksymalnie pozytywny. Wartość danego czynnika uzyskano poprzez zsumowanie wielkości wpływu dodatniego oraz ujemnego, gdzie 100% opinii pozytywnych to 1 na osi pionowej wykresu (analogicznie 100% opinii negatywnych to -1). Można wyróżnić trzy grupy czynników:

1. Mające korzystny wpływ na atrakcyjność parków narodowych – długość szlaków turystycznych, wyjątkowość chronionego krajobrazu, zabytki, walory uzdrowiskowe, dobra dostępność komunikacyjna, rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, bogata infrastruktura sportowa oraz udogodnienia i dodatkowe atrakcje dla turystów.
2. Niemające wyraźnego wpływu na atrakcyjność parków narodowych – położenie w bliskiej odległości od miejscowości wypoczynkowych oraz dużych miast.
3. Mające niekorzystny wpływ na atrakcyjność turystyczną parków narodowych – opłaty za wstęp oraz duża liczba turystów.

Jednakże wpływ poszczególnych czynników nie jest ich prostą sumą - uzupełniają się one wzajemnie i trudne jest wyraźne oddzielenie jednych od drugich (Kożuchowski 2005).

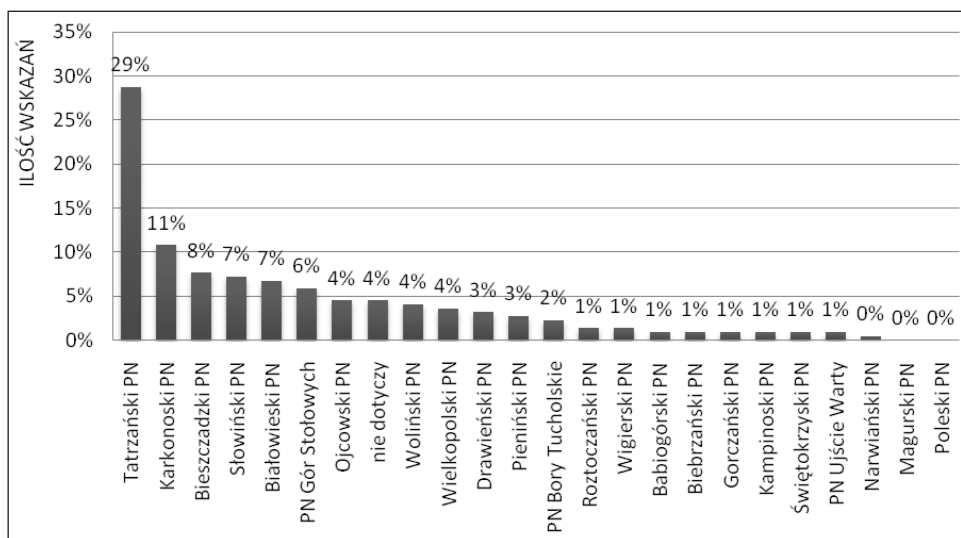

Ryc. 3. Ocena wpływu poszczególnych czynników na atrakcyjność turystyczną parków narodowych według ankietowanych, szlaki turystyczne – duża ilość ciekawych szlaków turystycznych, wyjątkowość terenu – wyjątkowość chronionego terenu, uzdrowisko – miejscowości uzdrowiskowe, dostępność kom. – dobra dostępność komunikacyjna, baza nocleg. i gastr. – dobrze rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, infrastr. sportowa – infrastruktura sportowa, udogodnienia – udogodnienia dla turystów, miejscowość wypocz. – położenie w pobliżu miejscowości wypoczynkowej, duże miasta – położenie w pobliżu dużych miast, opłaty – opłaty za wstęp.

Fig. 3. Features influence evaluation on the attractiveness of polish national parks due to respondents, wielkość wpływu – the amount of influence, szlaki turystyczne – touristic paths, wyjątkowość terenu – exceptiones of protecte area, uzdrowisko – spa, dostępność kom. – good .... infrastructure, baza nocleg. i gastr. – developed ..., infrastr. sportowa – sport infrastructure, udogodnienia – udogodnienia for tourists, miejscowość wypocz. – bliskość, duże miasta – bliskość to big cities, opłaty – entrance fee.

Ankietowani mieszkańcy Poznania mieli również wskazać ten park narodowy, który ich zdaniem jest najatrakcyjniejszym w kraju (ryc. 4). Zwraca uwagę duża różnica w ilości oddanych głosów między pierwszym parkiem a pozostałymi. Prawie 30% respondentów uznało, że najbardziej atrakcyjnym jest Tatrzański PN. Oznaczałoby to, że powinien on spełniać wszystkie kryteria atrakcyjności wskazane przez nich jako najważniejsze (ryc. 3). I istotnie tak jest: na jego obszarze poprowadzonych jest 245 km szlaków turystycznych (Fabijański 2004) - to trzeci pod względem ich długości parkiem w Polsce; krajobraz objęty ochroną jest unikalny w skali krajowej; w jego najbliższej okolicy znajduje się wiele zabytków architektury i kultury góralskiej, klimat wysokogórski ma właściwości zdrowotne; Zakopane posiada bardzo dobrą dostępność komunikacyjną – zarówno dla osób posiadających własny środek lokomocji, jak i tych korzystających z transportu publicznego; bardzo dobrze rozwinięta (zarówno na jego obszarze jak i w najbliższej okolicy) infrastruktura sportowa – wyciągi i trasy narciarskie; znajdują się tam również udogodnienia dla turystów (kolejka linowa na Kasprowy Wierch, przejażdżki wozami ciągniętymi przez konie itd.). I chociaż na jego terenie przebywa co roku największa liczba turystów spośród wszystkich parków narodowych (Fabijański 2004) to jednak czynnik ten (mający według ankietowanych negatywny wpływ na atrakcyjność) nie okazał się decydującym. Nieco ponad 10% ankietowanych uznało za najatrakcyjniejszy Karkonoski PN. Następne w kolejności były Bieszczadzki PN (7,6%), Słowiński PN (7,2%), Białowiecki (6,7%) oraz PN Gór Stołowych (5,8%). Uznany za najmniej atrakcyjny okazał się Poleski PN i Magurski PN, na które nie wskazała ani jedna osoba. Warto zwrócić uwagę tutaj na fakt, że blisko 60% badanych wskazało jako najatrakcyjniejsze te parki, w których objęte ochroną są tereny o krajobrazie górskim (stanowiące 26% wszystkich parków). Odwrotnie ma się sytuacja w przypadku obszarów chroniących tereny pojezierzy – stanowią one 22% wszystkich, natomiast za najatrakcyjniejsze uważa je jedynie 12% mieszkańców

Poznań; podobnie parki znajdujące się na terenach nizinnych (odpowiednio 22% i 9%). Jest to zapewne spowodowane tym, że Poznań położony jest na terenach nizinnych i pojeziernych, w związku z czym tego typu krajobrazy stanowią dla ankietowanych „mniejszą” atrakcję, niż obszary górskie, których nie mogą oni oglądać na co dzień. Widoczne są również zależności między atrakcyjnością danego parku a liczbą respondentów, którzy je odwiedzali (współczynnik korelacji r wynosi 0,68).

Ryc. 4. Ocena atrakcyjności polskich parków narodowych w oczach badanych mieszkańców Poznania (ankietowani mogli wskazać maksymalnie 3 parki), liczba odpowiedzi, PN – park narodowy.

Fig. 4. Evaluation of the attractiveness of Polish national parks due to ...citizens of Poznań (max 3 answers), number of answers, PN – National Park.

Podsumowanie

Obszary chronione umożliwiają turystom uwolnienie się od cywilizacji, gwaru i zgiełku miast, spraw codziennych, nawyków intelektu (Chudoba 2008). Przeprowadzone badania wskazują na to, iż atrakcyjność turystyczna polskich parków narodowych przekłada się na liczbę osób je odwiedzających. Na jej postrzeganie wpływają w znacznym stopniu elementy, które są wynikiem ludzkiej działalności (szlaki turystyczne etc.). Oznacza to, iż dyrekcje parków – w szczególności tych, które zostały uznane za najmniej atrakcyjne – mogą, poprzez dokonanie odpowiednich inwestycji, przyczynić się do zwiększenia zainteresowania tymi jednostkami. Przy czym działania te nie powinny być podejmowane w momencie, gdy zbyt duża liczba turystów mogłaby spowodować uciążliwe dla środowiska oddziaływanie, związane głównie z rozbudową infrastruktury towarzyszącej lub uprawianiem niektórych form turystyki (Kozuchowski 2005, Królikowska 2007). Jednocześnie warty zaznaczenia jest fakt, iż podczas gdy obszary o wysokiej atrakcyjności przyciągają turystów nawet z bardzo odległych części kraju, to te o niskiej atrakcyjności mogą przyciągać ludność mieszkającą w niedużych odległościach, stając się realnym miejscem częstego wypoczynku dla osób spragnionych kontaktu z naturą.

Wnioski

1. Prawie 1/3 ankietowanych mieszkańców Poznania uznała za najatrakcyjniejszy Tatrzański PN. Najmniej atrakcyjnymi okazały się Poleski, Narwiański i Magurski PN.
2. Najczęściej odwiedzanymi przez respondentów parkami narodowymi są Karkonoski, Wielkopolski i Tatrzański.

3. Największy wpływ na wybór parku narodowego przez badanych jako miejsca wypoczynku ma chęć kontaktu z naturą, duża ilość ciekawych szlaków turystycznych oraz piękno chronionego krajobrazu.
4. Według ankietowanych czynnikami mającymi najbardziej pozytywny wpływ na atrakcyjność danego parku jest duża ilość ciekawych szlaków turystycznych, wyjątkowość chronionego terenu oraz obecność w jego obrębie zabytków; atrakcyjność zmniejsza w największym stopniu duża ilość odwiedzających go turystów.
5. Istnieje silna zależność pomiędzy parkami uznanymi przez ankietowanych za najatrakcyjniejsze a tymi, które były najczęściej przez nich odwiedzane.

Literatura

- Chudoba T., 2008. Teoria i metodyka turystyki. Wyd. Difin, Warszawa, p. 21.
- Fabijański P., 2004. Najpiękniejsze miejsca. Polska. 23 parki narodowe. Wyd. Podsiedlik-Raniowski i s-ka, Poznań, p. 7,8, 59, 68, 122.
- Kaczmarek, Stasiak, Włodarczyk 2002. Produkt turystyczny albo jak organizować poznanie świata? Turystyka i Hotelarstwo nr 1. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, p. 34.
- Kaprowski W., 2004. Geografia turystyczna. WSE, Warszawa, p. 79.
- Koźuchowski K., 2005. Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji. Wyd. Kurpisz S.A., Poznań, p. 12, 154.
- Kurek W., 2008. Turystyka. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, p. 24, 25.
- Królikowska K., 2007. Konflikty społeczne w polskich parkach narodowych. Wyd. Impuls, Kraków, p. 58-59.
- Krzymowska-Kostrowicka A., 1997. Geoekologia turystyki i wypoczynku. WNPWN Warszawa, p. 112.
- Matuszewska D., 2003. Funkcje turystyczne i konflikty w wybranych parkach narodowych Polski pn-zach. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, p. 127.
- Nowakowski M., 2001. Słownik terminów związanych z turystyką i hotelarstwem. GWSH, Katowice, p. 9.
- Partyka J. Turystyka w parkach narodowych – charakterystyka ogólna. In: Użytkowanie turystyczne parków narodowych: ruch turystyczny, zagospodarowanie, konflikty, zagrożenia. (ed.) J. Partyka, Instytut Ochrony Przyrody PAN – Ojcowski PN, Ojców 2002, p. 150.
- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004. Dz. U. nr 92, poz. 880. Artykuł 8.

